

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. III. Baren, Census. De sanatoria concessa per Signaturam cum clausula arbitrio Rotæ, denegata ex eo quod tardè petita esset post latas sententias super census invaliditate, per quas quæsitum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

ductivam novi juris omninò positivi, ac exorbitantis à jure communi; cui per sanationem dispensatur, sed cum probabiliter posset dubitari, ad eò ut talietiam lege seclusa urgerent rationes hinc inde, idcirco id factis stringere videbatur, ut hujusmodi lex potius esset declarativa, quam de novo dispositiva.

10 Adhuc tamen hoc non obstante, mihi videbatur hujusmodi ultimam ponderationem satis considerabilem esse in ordine ad denegandam sanationem, ita & taliter quod, contractus canonizaretur, non autem quod exinde inferri posset ad infectionem usurariam, cujus ratione fructus soluti imputari deberent in sortem principalem, quoniam saltem hæc opinionum dubietas, potissimè verò, quod ex more regionis de facto, etiam apud probos & doctos viros contractus validus reputatur, atque in judicio canonizatur, ita ut cesset omnis fraudis & calliditatis usurariæ suspicio, id esse debeat justa causa, ob quam etiam in foro externo creditor ratione bonæ fidei percipere ac suos facere potuerit fructus jam exactos & consumptos, ex iis, quæ in simili habentur deducta in *Baren. disc. 17. & in aliis sub tit. de usuris.*

11 Licet enim in foro externo receptum sit in materia usuraria bonam fidem non excusare, quamvis ageretur de mulieribus & rusticis, seu aliis jurum ignavis, quia ignorantia juris non excusat ob facilitatem consulendi peritos, ut ultrà generalia, in specialibus terminis fructuum indebitè perceptorum per mulierem ex censu creato contra formam Bullæ Pii Seraph. dec. 1008. cum aliis de quibus in *d. Baren. sub tit. de usur. disc. 17.* Attamen id recipiendum rectè venit ubi jus est clarum, ita ut ejus ignarus de facili peritos consulendo, de illo certificari potuerit, quod in præsentem dici non potest, cum etiam apud Sapientes eadem haberetur opinio ita publicè prædicata, atque à judicibus & Tribunalibus canonizata, ideoque videtur nimis rigor hujusmodi imputationem decernere.

12 Sanctius autem videretur, quod ad hujusmodi, ac pleraque alias usurarias quæstiones dirimendas, nova & generalis declaratio Apostolica de consensu Principum Catholicorum, ac prævio concordii tractatu emanaret, quia si in hac præsertim materia passim sanationes conceduntur, hinc proinde ad quædam formalitatis speciem hæc prohibitio reducta videtur, & quasi quod justitia vel injustitia contractus pendeat à qualitate Tribunalium, in quibus causas agitari contingat, quod videtur absurdum, quia una ubiq; æqualis debet esse lex vel opinio, animarum & conscientiarum regulativa. ut etiam generaliter practicatur in materia usuraria, quod in una ditione aliqui contractus reputantur liciti, & in altera illiciti & usurarii, ut frequenter habetur in sua materia *sub titulo de usuris.* Et tamen unum est principium divinum & naturale inalterabile, & super quo neq; Pontifex, multò minus alii Principes dispensare possunt, unaque est conscientia. Igitur inter ejusdem Catholicæ Religionis professores tanta varietas super eodem principio, parum commendabilis videtur, præsertim intra ipsa Ecclesiæ Catholicæ viscera.

BAREN. CENSVS

PRO

MARTINO DE CORDE.

CUM

JACOBO SALUTIO.

Causa decisa per Rotam pro Cordè.

De sanatoria concessa per Signaturam cum clausula *arbitrio Rotæ*, denegata ex eo, quod tardè petita esset post latas sententias super census invaliditate, per quas quæsitum dicitur jus debitori, ideoque non concedenda.

SUMMARIUM.

- 1 *Causa controversia super deneganda sanatione aliàs concedi solitare non integra.*
- 2 *De sanatione concessa cum clausula, arbitrio, & de istius clausula operatione.*
- 3 *Quando arbitrium sit interponendum nec nò.*
- 4 *Concedi non solet sanatio post sententiam.*
- 5 *Regulariter re integra quomodo sanatio concedi soleat.*
- 6 *Concessa validat actum ab initio cum retrotractione.*
- 7 *An pretium rei vendita converti possit in censum.*
- 8 *Census non potest excedere fructus rei censita, ad quorum ratam solum subsistetur.*
- 9 *De stylo Signaturæ rescribendi in hac materia sanationis.*
- 10 *Quando ad hunc effectum dicatur res integra nec nò ad effectum concedendi vel respectivè denegandi sanationem.*

DISC. III.

Ostquam juxta facti seriem de qua in hac eadem causa *sub tit. de usur. disc. 17.* census creatus ex pretio rei vendita non servata forma Bullæ Pii V. declaratus fuit invalidus, creditor adiit Signaturam Sanctissimi pro sanatione, Et quamvis creditum esset verum & legitimum, ita ut de jure communi nulla concurreret prohibitio, quin ex eo census creari posset, unde quado sanatio re integra petita esset, de plano concedi debuerit, dum solita clausula, *confitro de vero credito*, erat de plano justificabilis, Nihilominus, me pro debitore opponente quod petitio esset congrua, ut potè re non integra, & post duas sententias, Ordinarii scilicet & A. C. ac decisionem Rotalem super contractus invaliditate, ac successivè usuratum excedentium fructus ipsius rei vendita imputationem in sortem, Idcirco attento quod causa pendebat in Rota, eidem rescriptum fuit de sanatione cum clausula *arbitrio*, quæ operatur, ut Papa nihil determinet, sed remittat Tribunali seu judici, cui rescribit An sit locus concessionis & executionis gratiæ nec nò.

Assumpta igitur de super disputatione in Rota co-

ram Verosio sub die 4. Julii 1663. solo debitore informante, procedendo cum iis, quæ Ego pro hac parte scribens deducebam, negativè responsum fuit, ex eo fundamentum, quod licet dicta clausula arbitrio relaxet juris rigorem ex deductis apud *Ca. valer. decis. 11. Coccin. decis. 278. n. 1. & passim*, Nihilominus illud à jure est regulandum, nequetalis clausula tribuit facultatem tollendi jus alteri quæsitum, atque grave præjudicium inferendi; Ideoque in proposito sanationis nullitatem de facili interponi solet circa nullitates judicarias ex quadam juris subtilitate resultantes, atque in substantia continentes simplicem circuitum repetendi eadem acta, quæ nulliter gesta sunt, circa quæ jus colligantis parùm vel nihil læditur, secùs autem ubi agitur de ipsius rei substantia, ut generaliter *Gregorius & Aden. decis. 189. num. 3. Bural. decis. 130. nu. 8.* Et de qua distinctione inter sanationem solemnitarum quarum defectus inducit nullitatem ex solo rigore juris, & sanationem illorum defectuum qui percutere videntur substantiam actus, & voluntatem partis, habetur in specialibus terminis sanationis nullitatis ex rescripto Signaturæ Gratiæ cum eadem clausula, arbitrio habetur *dec. 61. n. 3. & 4. cum sequen. par. 8. rec.* ubi concordantes in *Firmana sanationis sub ut. de contractibus in genere.*

Unde cum per binas sententias ac per decisionem Rotalem, jam declaratum esset, fructus, seu usuras excessivè solutas extinxisse sortem principalem, atque debitorem obtinuisse liberationem à debito. Hinc resultabat, quod idem erat sanare censum, ac facere debitorem illum, qui jam liberatus erat, & consequenter talicasi Signaturæ Gratiæ rescribere non solet super sanationibus, ut per *Marches. de commiss. par. 1. num. 481. fol. 97.* & hæc sunt decisionis fundamenta.

Quibus addebam voluntatem Papæ gratiam non concedendi, ex ejus consuetudine sive discretivo modo rescribendi desumptam, quoniam ubi nulla adest sententia ad favorem debitoris super census nullitate, gratiam purè & simpliciter concedere solet, rescribendo judici ordinario, & partium competenti, seu illi, coram quo causa pendeat de sanatione cum clausula *Constito de vero credito*, itaut partes judicis commissarii in alio non sint, nisi circa verificationem hujus clausulæ, an scilicet constet de credito legitimo & tali, quod circumscripta forma inducta per Bullam Pianam, ex illo inspecta juris communis vel antiquorum Apostolicarum Constitutionum dispositione, validè census creari potuerit, quo constituto proceditur ad sanationem cum effectu retroactivo ad suum initium, ut liquet ex *decisione 194. num. 2. par. 6. rec. Inveramnen. Censu 27. Januarii 1638. coram Buccabell. & in aliis.* Unde quando denegatur hæc rescribendi forma, sed altera servatur cum clausula, arbitrio, hujusmodi discretiva diversam denotat voluntatem, juxta vulgatum discretivæ axiomata deductum ex *l. unica §. si autem Cod. de caduc. tollen.*

An resolutio probabile fundamentum haberet necne, maturum judicium efformare non potui, dum altera pars non informavit, unde visum non fuit quid in contrarium deduceret.

Reflectendo autem ad veritatem, cogitabam esse quidem impracticabilem sanationem hujusmodi census ita simpliciter prout jacet, quoniam licet verificaretur clausula *Constito*, dum pretium rei venditæ prohibitum non est de jure communi &

circumscripta forma inducta per Bullam *P. 17.* converti in diversam speciem contractus census seu annui redditus, ex iis quæ ex *Dec. Covarr. & aliis* frequenter deducta habentur *sub tit. de usuris, præsertim in Lucana, & in hac eadem Baren. d. 17. & 18.* Attamen cum probatum esset quod ex peste aliisque infortuniis, domorum pensiones in ea Civitate essent notabiliter diminutæ, itaut fructus domus, de cujus pretio agitur, non ascenderet ad annuos scutos 90. impossibile erat sanare censum annuorum scutorum 140. cum etiam de jure communi, ex veriori sententia non detur census excedens fructus rei censitæ, quia in parte excedente remaneret census merè personalis, Unde ad summum sanatio praticari debuisset cum reductione fructuum ad proportionem illorum fundi censiti, quod juris dispositioni conformatur, ex recepta propositione, quod fundo censito in parte diminuto, si pars, quæ remanet, est sufficiens ad totum censum, talis diminutio creditorum non præjudicat, sed si non sufficit, atque diminutio non est culposa, substatitur tantum pro rata capacitatis, ex deducto. per *Cenc. hoc tract. qu. 110. nu. 1. cum seqq. Firmana censu 13. Junii 1642. Penning. dec. 213. num. 4. post Zacch. de obl. dec. 47. nu. 3. post Merlin. de pign. & in aliis.*

Et circa punctum juris debitori quæ sit, necne, id pendere cogitabam ab eo, quod in hac eadem causa discursum habetur *sub dicto tit. de usuris disc. 17.* Quoniam si fructus excessivè soluti, verè importassent extenuationem sortis principalis, tunc rectè intabatur motivum prædictum juris quæsitum, secùs autem in casu converso, quoniam cessante imputatione prædicta, itaut de præsentis emptorè remaneret debitor integre sortis hujus potius interreat concedi sanationem, qua mediante fors fiebat irreptibilis, ac urgeri non poterat ad salutionem, ad quam aliàs eadem sanatione denegata creditor agere poterat, & fructus ad mensuram seu capacitatem fundi censiti minimum reducerentur.

Licet autem ex antiquiorum traditionibus Signaturæ stylus esse soleat, quando in causa adest sententia, favore debitoris rescribendi simpliciter de sanatione cum sola clausula *Constito*, Quando verò adest, vel eam denegare, vel rescribere cum dicta clausula, arbitrio, ut frequentissimè in quampluribus consimilibus causis in dicto Tribunali à me tractatis pro debitore vel creditore juxta contingentias scribendo sum expertus; Attamen quoties debitor formiter de hujusmodi nullitate opposuit, ac declaravit se à sortis debito liberatum ob imputationem fructuum solutorum, non percipiebam vim dictæ distinctionis, an esset sententiatum in causa necne, quoniam ubi sententia non fecit transitum in judicatum, itaut firmet statum, sed suspensa est per appellationem, in cuius gradu de ejus viribus disputatur, nullos operatur effectus, perinde ac si non adesset, præterquam illum fumi boni juris pro decernendis alimentis vel similibus levioribus effectibus.

Undè propterea quoad jus debitori quæsitum per gratiam non tollendum, considerabam veram distinctionem non consistere in hoc, an esset in causa sententiatum necne, sed potius an adesset debitoris oppositio cum declaratione assequutæ liberationis à debito, Vel potius debitor non declarante, res dici posset integra, & in quodam implicito statu validitatis ob non declaratam contra-

contrariam voluntatem debitoris, qui solvendo fructus atque non opponendo, ita videatur continuare in statu agnitionis bonæ fidei super contractus validitate & observantia, cum de reliquo non agnoscerem rationem differentiarum; Sed huc usque occasio non præbuit id formiter disputare.

SABINEN. CENSVS

PRO

COMMUNITATE CONFINEI

CUM

COMMUNITATE N.

Casus disputatus coram A. C. incertus est exitus, forsitan per concordiam.

De forma pecuniæ numeratæ per Bullam Pianam in censuum creatione præscripta, num impleatur per cedulam bancariam, sive per ordinem directum banco.

SUMMARIUM.

- 1 **F** Acti series.
- 2 Censui constitutus sine pecunia numerata est nullus, & fructus imputantur in sortem.
- 3 An dicta forma impleri possit per equipollens & per cedulam bancariam.
- 4 Si intervenit pecunia sine numeratione, an sufficiat.
- 5 An sufficiat ordo directus banco, & de differentia inter ordinem & cedulam.
- 6 Quando census creatus etiam mediante ordine sufficiat.

DISC. IV.

IUm Julius in ejus testamento quasdam summas reliquisset Communitati propriæ patriæ, in effectus fructuosos investendas, ut ex fructibus exinde percipiendis quasdam subsidia pia vel prophana per eum demandata præstarentur, Communitas Confinei pecuniis indigens, censum creavit ad favorem dictæ alterius Communitatis legatarie ex pecuniis à dicto Testatore provenienti- bus, quarum numeratio in ipso actu creationis coram Notario & testibus ad formam Bullæ Pianæ non accessit, sed impostrici consignatus fuit ordo directus Sac. Monti Pietatis, illinc ad aliquos dies vel menses impletus; Cum autem tractu temporis, vel eadem Communitas creditrix, vel ejus nomine illi, quibus dicti census fructus destinati erant, istam Communitatem debitricem coram A. C. pulsarent, de pluribus dicti census de nullitatibus excipiebatur, præsertim deficiente licentia Sac. Congregationis boni Regiminis, ac deficiente versione, cujus securitati aliàs dicta Cōgregatio in cōcessione licentiæ consulere solet, necnon ex defectu pecuniæ numeratæ juxta formam præscriptam per dictam Bullam Pianam, Quidquid esset de aliis exceptionibus & defectibus, de quibus utpote in nudo

facto consistentibus, non ad Advocatos, sed ad causæ Patronum juxta Curie stylum agere pertinet.

Quatenus concernebat dictam exceptionem juris resultantem à defectu formæ seu solemnitatis; Pro Communitate debitricem scribens fundatam, dicebam ejus intentionem, quod ob decretum irritans in eadem Bulla contentum, contractus censualis aliàs creatus dicatur ipso jure nullus, atque remanente credito sortis in terminis simplicis mutui veri, vel interpretativi nulli fructus ex eo prætendi possint, quinimò atque soluti deberent in sortem imputari ex plenè deductis per *Cenc. de Cens. q. 48. Leotar. de usuris q. 59. nu. 32. Seraph. dec. 106.* ubi quod creditoris simplicitas, vel ignorantia in proposito non excusat *dec. 43. 7. cum sequen. post Merlin. de pignor. cum aliis, de quibus infra.*

Non negabant scribentes pro creditore veritatem dictæ propositionis, utpote indubitata, Re- plicabant tamen formam prædictam impletam esse proindeque cessare objectum ex facto, dum pecunia per equipollens in ipso actu tradita fuerat mediante ordine directo Sac. Monti Pietatis, quam formam equipollentem in proposito sufficere decrevit idem *Pius* in declarationibus dictæ ejus Constitutionis editis in gratiam Regni Siciliæ ultra Pharam ac registratis per *Conc. hoc tract. in princ.* declarando ita satisfactum esse, vel ubi census constitueretur ex causa dotis, vel per viam traditionis cedulæ bancariæ, quam in proposito sufficere firmant *Rota dec. 103. post. Cenc. & ceteri per Leotar. dicta q. 59. n. 39.* & habetur in infra allegandis decisionibus; In forma etenim prædicta spectandus est finis, ob quem illa inducta fuit, nè scilicet fiat fraus usuris, atque ita debita aliàs illicita & malè contracta in hujusmodi contrahendi speciem converterentur, Undè propterea si pecunia in ipso contrahendi actu intervenit, quamvis illius distincta & actualis numeratio non sequatur, sed partes eam pro numerata habeant, id sufficit, ut per *Rot. dec. 436. post. Cenc. n. 5 & 6. idem Cenc. quest. 51. in fine; & dictum fuit in Tarentina Censu 5. Decembris 1663. coram Taia, & in aliis, quia de facto ita servat communis usus, etiam in ipsamet Urbe.*

Admittebam ego præmissa concernentia cedulam bancariam Negabam verò applicationem ad factum, in quo non agebatur de cedula, sed de simplici ordine creditoris directo banco, cujus casus est longè diversus; Ideo enim cedula equipollens pecuniæ numeratæ, atque vim habet vere solutionis, quia bancherius vel campfor, qui cedulam fecit, recusare non potest solutionem, minisque pecuniam in ea contentam solvere potest deponenti, vel alteri cedulam non exhibenti, nam tali solutione non obstante ad aliam tenetur, qui cedulam exhibeat ex deductis in materia per *Roviv. dec. 13.* Secus autem est in simplici ordine, quem ipse se mandans potest reddere inanem cum præventiva pecuniarum exactione à seipso facta, vel dando alteri ordinem prius effectuandum, sive quod tunc pecuniam in banco non haberet; Ideoque firmata in cedula non procedunt in hujusmodi ordinibus, ob satis diversam rationem inter unum casum & alterum, ut per *Cenc. de cens. q. 50. num. 19. Rot. post eundem dec. 435. nu. 1. in Licien. census 18. Maii 1654. & 17. Maii 1655. Priolo Romana Salviani 17. Martii 1666. & 1667. Otalora, & in terminis ordinis directi S. Montis Pie-*

tatis